

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА: ТЕОРІЯ, ІСТОРІЯ, МЕТОДИКА

УДК 378.011.3–051:78.087.68–057.875

.....Галина Сагач,
м. Київ

РОЛЬ КЕРІВНИКА СТУДЕНТСЬКОГО ХОРОВОГО КОЛЕКТИВУ В ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

У статті розглянуто функції та роль хорового мистецтва у формуванні особистості. Розкрито зміст творчої діяльності заслуженого діяча мистецтв України, професора Г. С. Левченка та українського народного хору «Калина» Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Розглянуто форми і методи вокально-хорової роботи в студентському хоровому колективі. Висвітлено значення діяльності керівника студентського мистецького колективу для професійної підготовки майбутнього вчителя.

Ключові слова: *хоровий спів, творча діяльність, студентський хоровий колектив, професійна підготовка.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі інтеграції України в європейський освітній простір, модернізації системи вищої освіти значно актуалізуються проблеми підвищення ефективності навчально-виховного процесу, удосконалення професійної теоретичної та практичної підготовки майбутнього вчителя. Їх успішному вирішенню сприятимуть не лише поліпшення наукового та навчально-методичного забезпечення, розробка інноваційних педагогічних підходів і технологій, але й упровадження передового педагогічного досвіду сучасних вітчизняних педагогів і митців.

Фахова підготовка вчителя музичного мистецтва передбачає формування в нього спеціальних професійних компетентностей, зокрема вокально-хорових і диригентських. Їх формування відбувається в рамках як формальної, так і неформальної мистецької

освіти, у різноманітних гуртках і колективах художньої самодіяльності. Дослідження цього процесу викликає певний науковий інтерес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми професійної підготовки вчителя, різноманітні аспекти мистецької та музично-педагогічної освіти досліджувались у наукових працях О. Отич (2008) (висвітлено історичний досвід використання мистецтва у формуванні особистості, проаналізовано методологічні підходи до розвитку індивідуальності педагога його засобами), Н. Сулаєвої (2013) (представлено концептуальні засади неформальної мистецької освіти, умотивовано необхідність конвергентного поєднання формальної педагогічної освіти з неформальною мистецькою освітою, висвітлено її потенціал у збагаченні професійної компетентності майбутніх учителів), Т. Танько (1988) (визначено етапи становлення і розвитку музично-педагогічної освіти в Україні, обґрунтовано систему музично-педагогічної підготовки вчителів), А. Козир (2011) (розглянуто особливості диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики), Л. Сбітнєвої (2009) (розкрито сутність і обґрунтовано необхідність удосконалення диригентської підготовки студентів), Т. Смирнової (2008) (розглянуто актуальні проблеми диригентсько-хорової підготовки вчителя, висвітлено досягнення і недоліки дореволюційної педагогіки, проаналізовано наукові дослідження диригентсько-хорової освіти вчителя музики за радянських часів) та інших вітчизняних істориків, педагогів, мистецтвознавців. Значний науковий інтерес викликає специфіка професійної підготовки майбутнього вчителя в студентських самодіяльних хорових колективах. Надзвичайно цінним є досвід видатного педагога і диригента, заслуженого діяча мистецтв України, професора Г. С. Левченка, який упродовж майже сорока років очолює український народний хор «Калина» Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Метою статті є виявлення ролі керівника хорового колективу в професійному становленні майбутнього вчителя на прикладі творчої діяльності Г. С. Левченка та українського народного хору «Калина» Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Виклад основного матеріалу. Античні мудреці справедливо твердили: «Життя коротке, мистецтво вічне!». Любов до музики, рідної солов'їної мови, співу – ментальні для України, бо пісня – генетичний код українського народу, Божий дар особливого, мистецького буття нації, пісенної творчості предків, музичного світосприйняття, важливий інструмент культури, феномен національного мистецтва, етико-естетичний спосіб існування українців. Вони піснею, співом прагнуть художньо-естетично перетворити світ на кращий, зробити своє життя щасливішим, радіснішим, повноцінним.

Духовно-моральна, етико-естетична культура серця українського народу, збагачена нестримним потягом до «музики небесних сфер» (за Платоном), до самовираження й самореалізації, як народ із Божим даром кордоцентризму, осередченого розуму (за Г. Сковородою, І. Галятовським, П. Юркевичем, Т. Шевченком, М. Гоголем).

Україна подарувала світові великих композиторів, поетів, співаків, хормейстерів і хорові колективи, які зачудували Європу, інші країни незвичайною силою, красою, чарами пісні – золотого ключа до таємниці національного менталітету. Український хоровий спів – феномен національної культури, який народився на світанку культури «нації гречкосіїв», як нас називали ті, хто не знали вищого призначення колективного трудового піснеспіву – засівати в душах насіння віри, надії, любові, милосердя, благодаті, миру, гармонії, краси і добра.

Хоровий спів – ефективний інструмент, ключ до розуміння світу в собі та себе в світі. Нині актуалізується усвідомлення хорового співу як «хорового неокласицизму», генератора розвитку моральності, естетичного збагачення, духовності, як система історичного розвитку надбіологічних програм людської діяльності, спосіб творчої діяльності людини, надприродний засіб накопичення й передачі родового, національного та індивідуального співочого досвіду. Дослідники визначають основні функції хорового співу, які яскраво представлені у творчості видатного диригента, професора Г. С. Левченка та українського народного хору «Калина»: екзистенційно-етична (олюднююча), катарсична (очищення душі), комунікативна (спосіб спілку-

вання), відображальна (співзвучна ментальності народу), виховна і перетворювальна (перетворює людину, суспільство), історична (вплив хорового співу на сучасні погляди суспільства на хорові форми), пізнавально-просвітницька, концертно-виконавська, евідемоногізуюча (ощаслиблююча), філософсько-світоглядна (гармонізуюча).

Заслуженого діяча мистецтв України, заслуженого працівника культури України, композитора, фольклориста, аранжувальника, засновника та незмінного керівника українського народного хору «Калина» Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, професора і талановитого педагога-музиканта Г. С. Левченка називають «дивомайстром», «диволюдиною», «характерником», «диваком», «чародієм», «живою легендою», «сонцем, піснею “Калини”».

Восени 2017 року на IX Міжнародному форумі з етнодизайну (м. Полтава – м. Дніпро – с. Петриківка) у Полтавському педагогічному університеті відбувся виступ українського народного хору «Калина» під керівництвом Григорія Семеновича Левченка. Складно описати духовно-моральне, етико-естетичне потрясіння усіх слухачів, пережитий катарсис від високого мистецтва на концертах колективу. Спів цього талановитого хору як дотик до Вічності, «музики сфер», глибинних сакральних таємниць української душі, як засіб окрилення генієм народу, який піснею молиться Богу, сповідується небесам, творить «гуманітарну ауру нації», за Ліною Костенко, проповідує вічні цінності буття.

Виняткове враження справляють інтенсивна позитивна енергія, краса полум'яної, різнобарвної, колоритної групи хористів (понад 100 осіб) і музикантів в українських національних костюмах з елементами вишуканого, майстерного дизайну, особливо жіночої частини колективу.

Сильні, дзвінкі, повнозвучні, прекрасні голоси хору линуць у незвідані світи, обсипаючи, ніби перлами, дарами талантів авторів, виконавців, чудодіяння хормейстера Г. С. Левченка. Дивовижні піснеспіви молитовно-сповідально здіймаються в небеса, широкий репертуар вражає простотою, геніальністю народного, класичного, сучасного хорового співу, обдаровує високою технікою, естетичним смаком, диригентською

майстерністю натхненного керівника та його сподвижників, творців духовно-моральної культури.

Г. С. Левченко – хормейстер від Бога, великий патріот і подвижник, який відроджує, розвиває демократичні засади в хоровому русі, виконує високу місію музично-естетичного і духовно-морального виховання молоді, своїх сучасників, віртуоз своєї «сродної праці», стрімкий і легкий у рухах, із полум'яним блиском в очах, видатний педагог-вихователь, майстер публічної комунікації та людина мистецької харизми. Він уміло пробуджує в хористів і музикантів, слухачів і глядачів сокровенні думки й почуття, як «король диригентської палички», звеличуючи серця і душі до Ангелоподібності, створюючи сердечний рай (за Тарасом Шевченком). Г. С. Левченко має дар Божественною силою керувати музикою, співом, серцями виконавців і слухачів. Він – володар унікальної інтуїції в доборі репертуару, у державницько-патріотичному, духовно-моральному вихованні хористів і всіх, хто готовий до самовідданої праці і благословенної зустрічі з Вічним і Прекрасним.

Г. С. Левченко – «природний ентузіаст краси» (за К. Бальмонтом), талант емпатійної комунікації, майстер емоційного розвитку майбутніх учителів різних профілів і спеціальностей, який використовує у творчо-педагогічній діяльності такі підходи: акмеологічний, гуманістичний, аксіологічний, рефлексивний, діяльнісно-поведінковий.

Григорій Семенович – неопасіонарна особистість нашого часу з унікальним, інтимізованим стилем спілкування, особливим, активно-творчо-контактним керуванням хоровим колективом «Калина». Він майстерно мотивує студентів до хорової діяльності, викликає в них потяг до глибоких емоційних переживань, розвиває стійкість особистості, уміння протистояти негативним впливам оточення й суспільства.

Учасники «Калини» відзначаються високою когнітивно-емотивною культурою, чітко усвідомлюють мистецькі завдання усім своїм єством. Активна діалогова взаємодія керівника з хористами, музикантами, що створює особливу комфортність комунікації, поглиблює психологічний контакт, сприяє розшифруванню необхідної інформації, розвиває музичне

мислення, культуру серця, психічне налаштування колективу на співтворчість та успіх.

Вербальна комунікація професора Г. С. Левченка дарує відчуття його природної красномовності, підсилену досконалою невербальною комунікацією: його виразний погляд, емоційні рухи, емоційний тонус, самовладання, емоційна чутливість і сприйнятливність, виразна міміка, гнучкі пластичні жести. Вони надихають калинян на репетиціях, під час виступів, у неформальному спілкуванні – завжди і всюди Григорій Семенович має потужний сугестивний вплив на кожну людину, з якою його зводить Доля, професійна діяльність.

Зазначимо, що Григорій Семенович володіє великими організаційно-компетентнісними дарами: активно й успішно залучає хористів до різних видів музичної діяльності; високопрофесійно організовує злагоджену роботу в творчому колективі, уміло розподіляє доручення, координує спільні дії. Його харизма і пасіонарність – секрети творчого успіху «Калини», визнання хорového колективу в Україні та далеко за її межами у різних країнах світу.

Відомі факти багатолітньої дружби шанованого й улюбленого наставника з колишніми хористами, які ніколи не забувають радості й щастя творчого спілкування. Він – видатний педагог-вихователь елітної генерації співаків-педагогів. Його сила духу, велич гармонійної особистості та диригентського дару вражають хористів і шанувальників творчості «Калини».

Цей міцний фундамент сприяв втіленню інноваційних міжнародних проектів, зокрема, зі швейцарськими тележурналістами, великими шанувальниками творчості Г. С. Левченка і народного хору «Калина» Катрін Азад і Фредерік Гонзет.

Митець – людина особливого духовного споглядання світу, емоційно-естетичного сприйняття, що здатна до співучасті, співчуття, смислового й емоційного сприйняття іншого або інших. Митці усіх видів, жанрів мистецтва створюють можливість гармонійно співіснувати в єдиному Часопросторі, одухотворяючи предметний світ, надихаючи тих, кому присвячують плоди свого мистецтва.

У нових історичних умовах відбувається розвиток старих і виникнення нових видів, жанрів мистецтва, ускладнюється палітра музично-поетичних виражальних засобів, зокрема, у сфері музики, співу, хорового мистецтва. Трансформується сприйняття мистецького твору аудиторією, на жаль, із тенденцією до «розважальності», «шоу», часом за рахунок висоти змістовного наповнення із превалюванням «пошуків» у сфері форми, формальних, технотронних ознак епохи постмодернізму.

Класичні жанри пісень поступово «архаїзуються»: трудові, ігрові, родинно-побутові, ліричні, протяжні, коломийки тощо. Натомість в умовах духовно-моральної, соціокультурної, економічної кризи зростає попит на «полегшені» жанри форми, види мистецтва з ухилом до веселощів, гумору невисокого рівня, спрощеності змісту. ХХІ ст. породжує глобальні виклики і загрози високому класичному мистецтву, істинно народному мистецтву, зокрема, хоровому, бо змінюються смаки слухачів, глядачів у бік примітивізації, некритичного споживання сурогатного продукту псевдомистецтва, особливо поп-музики, шоу-бізнесу. У частини молоді псуються смаки, знижується духовно-моральна культура, звужується сфера музичної свідомості (музичні потреби, музичне сприймання, нівелюються емоції та почуття, збіднюються музичні інтереси, судження, оцінки).

Ці негативні процеси не можуть не хвилювати педагогів-патріотів, професіоналів-митців усіх видів і жанрів мистецтва, до яких належить і професор Г. С. Левченко. Вони усвідомлюють загрозу національній культурі як загрозу державній безпеці України, демократичній незалежній країні із прадавньою культурою, багатою мистецькою спадщиною, кращими духовно-естетичними здобутками нації.

Висновки. Творчі досягнення українського народного хору «Калина» Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка є визначним культурним феноменом. Вони здійснені завдяки високому професіоналізму, щирому таланту, винятковим організаційним здібностям видатного педагога, хормейстера, диригента професора Григорія Семеновича Левченка. Його багаторічна музично-педагогічна діяльність спрямована на формування професійних компетентностей майбутніх учителів, їх готовності до гармонічного розвитку та виховання молодого покоління громадян України.

Список літератури

- Козир, А. (2011). Диригентсько-хорова підготовка як основа фахового становлення майбутнього вчителя музики. *Молодь і ринок*, 11(82), 31–37.
- Отич, О. М. (2008). *Мистецтво у розвитку індивідуальності педагога: історичний і методологічний аспекти*. І. А. Зязюн (Ред.). Чернівці: Зелена Буковина.
- Сбітнева, Л. М. (2009). Проблема диригентської підготовки майбутніх учителів музики. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*, 23 (186), 123–129.
- Смирнова, Т. А. (2008). *Теорія та методика диригентсько-хорової освіти у вищих навчальних закладах: психолого-педагогічний аспект*. Горлівка: ПП «Видавництво Ліхтар».
- Сулаєва, Н. В. (2013). *Підготовка вчителя в педагогічному просторі неформальної мистецької освіти*. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка.
- Танько, Т. П. (1998). *Музично-педагогічна освіта в Україні*. Харків: Основа.

Galina Sagach

THE ROLE OF A HEAD OF A STUDENT CHOIR COLLECTIVE IN THE PROFESSIONAL FORMATION OF A FUTURE TEACHER

The article deals with Ukrainian choral singing as a phenomenon of national culture and reveals its characteristic features. The functions of choral art (existential-ethical, cathartic, communicative, reflective, educational, transformative, historical, cognitive-educational, concert-performing, evdemonic genesis, philosophical and world-view) and its role in the formation of personality are determined. The creative portrait of the artistic director and conductor of the Ukrainian folk choir «Kalyna» of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, the Honored Worker of Arts of Ukraine, Professor G. S. Levchenko, is described. The main approaches (acmeological, humanistic, axiological, reflexive, and activity-behavioral) and the principles and methods of his musical and pedagogical activity are revealed. The content, forms and methods of the vocal and choral work of the artist in the student choir collective are considered. The creative activity of the Ukrainian folk choir «Kalyna» is described, features of his repertoire, technical and artistic performances, and outstanding cultural, artistic and pedagogical significance are revealed. The role of the head of the student choir collective in the professional development of the future is highlighted.

Keywords: *choral singing, creative activity, formation, student choir collective, professional training.*

References

- Kozyr, A. (2011). Dyryhentsko-khorova pidhotovka yak osnova fakhovoho stanovlennia maibutnoho vchytelia muzyky. [Conductor-choral training as the basis for the professional formation of the future teacher of music]. *Molod i rynok* [Youth and Market], 11(82), 31–37.
- Otych, O. M. (2008). *Mystetstvo u rozvytku indyvidualnosti pedahoha: istorychnyi i metodolohichnyi aspekty*. [Art in the development of the individual's personality: historical and methodological aspects]. I. A. Ziazun (Ed.). Chernivtsi: Green Bukovina.

- Sbitnieva, L. M. (2009). Problema dyryhentskoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv muzyky. [The problem of conducting training for future music teachers]. Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University, 23 (186), 123–129.
- Smyrnova, T. A. (2008). Teoriia ta metodyka dyryhentsko-khorovoi osvity u vyshchyykh navchalnykh zakladakh: psykholoho-pedahohichnyi aspekt. [Theory and method of conducting-choral education in higher educational institutions: psychological and pedagogical aspect]. Horlivka: Private enterprise «Publishing Lantern».
- Sulaieva, N. V. (2013). Pidhotovka vchytelia v pedahohichnomu prostori neformalnoi mystetskoi osvity. [Teacher training in the pedagogical space of non-formal art education]. Poltava: Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University.
- Tanko, T. P. (1998). Muzychno-pedahohichna osvita v Ukraini. [Musical and pedagogical education in Ukraine]. Kharkiv: Osnova.

Одержано 10.12.2017 р.